

El pas del temps, el futur, 1

JOAN FRANCESC
MIRA

Com que aquesta aportació meua setmanal va començar el 2017 amb una petita reflexió sobre el temps que passa, o més aviat “com” passa, entre segles i anys, em permetran de fer-ne una altra, una mica més llarga, sobre el temps que no ha passat, el temps futur. Tucídides, en la cèlebre “introducció i mètode” a la seua *Història*, afirma que una de les raons que l’han mogut a escriure-la és que espera que servirà per a les generacions futures, ja que fets i condicions semblants probablement es tornaran a repetir “*katà tà anthrópina*”, segons “les coses humanes”. I les “coses humanes”, en tot cas, no pareix que caminen cap a la perfecció ni cap a algun final que Algú ha definit: la història no és, per als grecs, una evolució *cap a* alguna part o punt. No està feta d’acumulacions, etapes i progrés, sinó de repeticions. Com a màxim, quan el present siga vist com a “millor” que el passat, ho serà en termes de poder i d’estabilitat territorial d’aquest poder. Com en l’historiador grec Polibi, contemporani i admirador de l’expansió imperial de la Roma republicana, que defineix precisament la superioritat de la seua narració per ser una “*historia katholiké*”, de valor universal, en la qual el poder de Roma sobre tota la “terra habitada” és el signe que els temps han arribat a una maduresa abans no coneguda. O siga, el que ara en diríem “el final de la història”: s’arriba a l’*ordre universal*, punt i final, no es pot avançar més, i el futur ja seria una continuació indefinida del present. Així és com, en certa manera, ho van veure durant molt de temps els romans (i potser també els

xinesos, a l’altre extrem del món...): no imaginaven què podia haver-hi després, ni com es podia acabar el present i convertir-se en un futur diferent i nou. Amb l’arribada del cristianisme, però, aquesta perspectiva es capgira del tot. El cristianisme, si bé es mira, no té cap sentit sense el llibre del *Gènesi*, perquè sense un acte puntual de creació no hi ha punt zero ni inici dels temps. I sense inici dels temps no hi ha tampoc ni progrés ni final (la idea de “progrés”, estimats lectors, és un invent cristià!). De fet, sense aquesta forma de pensar el passat no hi ha tampoc un futur com a culminació del projecte diví... o d’alguns altres projectes, humans però més o menys divinitzats, de paradisos futurs garantits. És dins d’aquesta visió lineal on es situa la idea de nou començament, d’un esdeveniment fundador i decisiu (la renovació de la història i de la humanitat que significa la vinguda de Crist), que difícilment hauria pogut situar-se en el temps difús i sense perspectiva dels grecs i els romans.

En realitat, eren els jueus els que esperaven l’arribada d’un fet puntual i transcendent, una “vinguda”, en la seua relació amb el Déu etern, i algú va dir: el moment ja ha arribat, i a partir d’aquest punt la història adquireix tota la seua plenitud, i tot el temps posterior serà una maduració progressiva fins a la segona vinguda de Déu a la terra. Quan el Déu creador “*descendit de coelo*” i s’encarna i es fa home, tal com diu el Credo, tot comença de nou, i aquest moment esdevé el punt central entre l’inici primer i la consumació final, entre un passat i un futur clarament definits. I això, que òbviament no ho podia pensar ni un grec ni un romà (ni un hindú, un xinès o un budista...), ha esdevingut un dels fonaments de la manera “occidental” de veure el món: un fonament tan substancial com sovint invisible i poc explícit. D’ací, d’una manera o d’una altra, per vies ben curioses, vénen també els nostres milenarismes diversos (recorden els “terrors de l’any 1000”, i les fantasies al voltant del 2000...), els reinicis de la història a partir d’una revolució perfecta com les del 1789 o el 1917: *reset*, comencem de zero. I alguns abusos importants de vocabulari: com ara que la paraula “apocalipsi”, que originalment significa descobriment o revelació (que en l’evangelista Joan és revelació escatològica: sobre les coses últimes i el final dels temps) haja passat a ser, en el llenguatge més comú, una cosa equivalent a fets terribles i brutals, cataclisme o catàstrofe última. I que “cataclisme” i “catàstrofe”, al seu torn, hagen adquirit un sentit de “destrucció” extensa o completa que no és en absolut el que tenien en la seua forma grega. “*Katastrophé*”, per cert, era més o menys l’equivalent a “revolució”: *revolutio* en llatí, que en realitat vol dir un gir de la roda (la “roda del temps?”), que seria una imatge d’origen grec i oriental inevitablement associada al final d’un cicle complet i l’inici d’un altre. Curiositats, coincidències, o alguna cosa més? Continuarem especulant un altre dia.

«AIXÍ ÉS COM [...] HO VAN VEURE [...] ELS ROMANS (I POTSER TAMBÉ ELS XINESOS, A L’ALTRE EXTREM DEL MÓN...): NO IMAGINAVEN QUÈ PODIA HAVER-HI DESPRÉS, NI COM ES PODIA ACABAR EL PRESENT I CONVERTIR-SE EN UN FUTUR DIFERENT»